

จลสาร

สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

- สารผู้นำจากผู้บริหารสูงสุด
- “บันทึกความทรงจำ : สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) จังหวัดนครราชสีมา”

ที่มา ส่วนการใช้น้ำชลประทาน

ปีที่ 13 ฉบับที่ 159
ประจำเดือนกันยายน
พ.ศ. 2569

สารจากผู้บริหารสูงสุดด้านการจัดการความรู้ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

สวัสดีชาว สบอ. ในเดือนกันยายน 2569 ทุกท่านครับ ประเทศไทยเข้าสู่ช่วงยดคลื่นของฤดูฝนอย่างเต็มตัว ร่องมรสุม (Monsoon Trough) ได้เลื่อนลงมาพาดผ่านภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ยังคงพัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศไทยมีฝนตกชุกหนาแน่นและมีฝนตกหนักถึงหนักมากในหลายพื้นที่ ขอให้พวกเราชาว สบอ. ทุกท่านเตรียมความพร้อมปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง และอย่าลืมดูแลสุขภาพของตนเอง สวมใส่เสื้อผ้าที่อบอุ่นและป้องกันความชื้นเพื่อร่างกายที่แข็งแรงพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ครับ

สำหรับสถานการณ์น้ำและสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน ปรากฏการณ์เอนโซ (ENSO) ได้เข้าสู่สภาวะลานีญา (La Niña) ระดับกำลังอ่อนถึงปานกลาง ซึ่งคาดว่าจะต่อเนื่องไปจนถึงช่วงปลายปี 2569 จากการคาดการณ์ของกรมอุตุนิยมวิทยาและศูนย์อุทกวิทยาชลประทาน ปริมาณฝนรวมทั้งประเทศในเดือนนี้จะสูงกว่าค่าปกติประมาณร้อยละ 5 – 10 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางทั่วประเทศ สบอ. ได้ดำเนินการปรับแผนการพร่องน้ำและการระบายน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำไหลเข้า (Inflow) เพื่อรักษาช่องว่างรองรับน้ำพร่อง (Flood Control Storage) พร้อมทั้งวางแผนกักเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ปี พ.ศ. 2569 และ 2570 ที่กำลังจะมาถึงด้วย

ด้านการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย กรมชลประทานได้เน้นย้ำมาตรการรับมือฤดูฝนอย่างเคร่งครัด โดย สบอ. ได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ (SWOC) ติดตามสถานการณ์น้ำแบบ Real - time ตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมบริหารจัดการจราจรทางน้ำในลุ่มน้ำสำคัญ เช่น ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำชี - มูล และลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อลดผลกระทบต่อน้ำท่วมต่ำริมแม่น้ำให้ได้มากที่สุด

จุลสารฉบับนี้นำเสนอเนื้อหาในเชิงประวัติศาสตร์ เรื่อง “บันทึกความทรงจำ : สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) จังหวัดนครราชสีมา” บทความนี้จะเป็นการรำลึกถึงบทบาทและภารกิจของสถานีฯ ตั้งแต่ยุคก่อตั้งจนถึงยุคปัจจุบันก่อนที่จะต้องทำการโยกย้ายสถานีไปยังสถานที่แห่งใหม่ ณ เขื่อนมูลบน

ผมขอขอบคุณและส่งกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ชาว สบอ. ทุกท่าน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการเฝ้าระวัง บริหารจัดการน้ำ และสนับสนุนข้อมูลวิชาการอย่างเข้มแข็ง เพื่อความมั่นคงด้านน้ำและการปกป้องประชาชนจากภัยน้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพครับ

นายธนทร์ สมบูรณ์
ผส.สบอ.

"บันทึกความทรงจำ : สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) จังหวัดนครราชสีมา"

รู้จัก...ห้วยบ้านยาง

สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2502 โดยเริ่มดำเนินงานบนพื้นที่บุกเบิกจำนวน 130 ไร่ เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษา ทดลอง และพัฒนางานด้านการใช้น้ำชลประทานสำหรับการเกษตร อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูกในประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ม.ล.ชูชาติ กำภู อธิบดีกรมชลประทานในขณะนั้น ได้กำหนดนโยบายเร่งพัฒนางานด้านเกษตรชลประทานให้มีความก้าวหน้า พร้อมส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการแก่เกษตรกรในพื้นที่ชลประทาน ซึ่งเรียกว่า "นาทำอย่าง" โดยใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยาง เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้น้ำชลประทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตทางการเกษตร

ในช่วงเวลาเดียวกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงพัฒนาแห่งชาตินั้น) มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการเพาะปลูกภายใต้ระบบชลประทาน เพื่อเพิ่มผลผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้ขอรับการสนับสนุนจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือผ่านงบประมาณ Special Fund in Pilot Project ร่วมกับงบประมาณของรัฐบาลไทย โดยมอบหมายให้กรมชลประทานเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินโครงการ ภายใต้โครงการดังกล่าว ได้มีการศึกษา วางแผน และออกแบบระบบการให้น้ำแก่พืชในรูปแบบต่าง ๆ ศึกษาความต้องการใช้น้ำของพืชแต่ละชนิด ตลอดจนกำหนดระยะเวลาการให้น้ำที่เหมาะสม พร้อมทั้งดำเนินการจัดสร้างโครงการนำร่อง (Pilot Project) ณ อ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยาง และอ่างเก็บน้ำห้วยสีทน โดยยึดแนวคิด "ศึกษาแล้วให้คำแนะนำ" เพื่อให้ผลการศึกษานำไปประยุกต์ใช้และถ่ายทอดสู่เกษตรกรได้อย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจุบัน สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) ตั้งอยู่เลขที่ 80 หมู่ที่ 10 ถนนมิตรภาพ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สังกัดส่วนการใช้น้ำชลประทาน สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา กรมชลประทาน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถานีฯ ได้ปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับการใช้น้ำของพืชเศรษฐกิจหลากหลายชนิด ทั้งข้าว พืชไร่ พืชผัก และพืชสวน รวมถึงการพัฒนาวิธีการชลประทานและการจัดการน้ำที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและยกระดับผลผลิตทางการเกษตร

นอกจากภารกิจด้านการวิจัยแล้ว สถานีฯ ยังเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรชลประทาน ผ่านการสาธิต การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในด้านการบริหารจัดการน้ำ การให้น้ำแก่พืชด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านชลประทานให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเกษตรชลประทาน ส่งเสริมให้เกิดการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากพื้นที่ดินรกร้าง 130 ไร่ริมถนนมิตรภาพเมื่อหกสิบปีก่อน วันนี้ได้พัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยด้านเกษตรชลประทาน แห่งแรกและแห่งเดียวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง)** ได้สร้างคุณูปการมากมายต่อการพัฒนางานวิชาการ เคียงข้างพี่น้องเกษตรกรในพื้นที่ภาคอีสานมาอย่างยาวนาน พร้อมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการวางรากฐานการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของกรมชลประทานอย่างต่อเนื่อง เรื่องราวเหตุการณ์ในรอบร้อยปีที่ผ่านมา ผลงานด้านการวิจัยตลอดจนความพยายามที่จะพัฒนางานด้านเกษตรชลประทานของบุคลากร ตั้งแต่ยุคบุกเบิกจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน ที่ทำหน้าที่ด้วยความเสียสละจนวันสุดท้าย ณ สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) แห่งนี้ จะถูกจารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ของกรมชลประทานตลอดไป

สถานที่ตั้ง เลขที่ 80 หมู่ 10 ถนนมิตรภาพ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ พื้นที่ทั้งหมดประมาณ : 150 ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่แปลงทดลอง จำนวน 115 ไร่
- พื้นที่บริเวณสำนักงานและที่อยู่อาศัย จำนวน 35 ไร่

ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันประมาณ 2-3%

พื้นที่รับผิดชอบ สำนักงานชลประทานที่ 5, 6, 7, 8 และ 9

พิกัด 14.939206, 101.997296

รูปที่ 1 แผนที่สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง)

โครงสร้างบุคลากร

นางสาวรัฐชา สมตัว
หัวหน้าสถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง)

นางสาวอูมา นรสิงห์
นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

นายจักร์ดน ปุยเงิน
นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

นายอนุพงศ์ พงษ์บุตร์
เจ้าพนักงานการเกษตร

นายสันติ โอองอินทร์
เจ้าพนักงานการเกษตร

รูปที่ 2 โครงสร้างบุคลากร

อัตรากำลังในปีงบประมาณ 2570 รวมทั้งหมด จำนวน 9 อัตรา ประกอบด้วย นักวิชาการเกษตร จำนวน 3 อัตรา พนักงานการเกษตร ส3 จำนวน 1 อัตรา ช่างฝีมือสนาม ช3 จำนวน 3 อัตรา เจ้าพนักงานการเกษตร จำนวน 2 อัตรา

หน้าที่และความรับผิดชอบ

สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) ทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการค้นคว้าวิจัยการใช้น้ำชลประทานของข้าว พืชไร่ พืชผัก พืชสวน ไม้ดอก และระบบการทำฟาร์มในด้านปริมาณความต้องการใช้น้ำของพืช และช่วงเวลาการให้น้ำแก่พืชให้เหมาะสมกับช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด รวมทั้งในด้านวิธีการชลประทาน ต่าง ๆ สำหรับโครงการชลประทานซึ่งอยู่ในเขตสำนักงานชลประทานที่ 5, 6, 7, 8 และ 9 ตลอดจนทำแปลงทดสอบผลการทดลอง เพื่อนำไปจัดทำแปลงสาธิตและเผยแพร่ แนะนำแก่เกษตรกรให้รู้จักวิธีการใช้น้ำชลประทาน และการใช้น้ำชลประทาน และการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

บทบาทและภารกิจ

สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) มีบทบาทสำคัญในการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตร โดยมีภารกิจหลัก ได้แก่

1. ศึกษาความต้องการใช้น้ำของพืช
2. วิจัยระบบและวิธีการให้น้ำชลประทาน
3. ศึกษาประสิทธิภาพการใช้น้ำและคุณภาพน้ำ
4. ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกร
5. เป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรชลประทานและศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ผลงานวิจัยที่สำคัญ

ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน สถานีได้ดำเนินงานวิจัยด้านการใช้น้ำชลประทานอย่างต่อเนื่องครอบคลุมพืชหลายชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ข้าวฟ่าง พืชผัก และสมุนไพร รวมทั้งการศึกษาระบบการให้น้ำ การใช้น้ำอย่างประหยัด และการจัดการน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

ตัวอย่างงานวิจัยเด่น

- การตอบสนองของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อการพร่องน้ำ
- การศึกษาปริมาณการใช้น้ำของข้าว
- การศึกษาปริมาณการใช้น้ำของหอมแบ่ง
- การพัฒนาระบบการให้น้ำชลประทาน
- การวิเคราะห์ปริมาณการใช้น้ำในการปลูกมันสำปะหลัง

ทำไมต้องศึกษาการใช้น้ำของพืช?

พืชแต่ละชนิด พันธุ์ และระยะการเจริญเติบโต มีความต้องการใช้น้ำแตกต่างกัน การศึกษาการใช้น้ำของพืชจึงช่วยให้สามารถ กำหนดปริมาณและช่วงเวลาการให้น้ำได้อย่างเหมาะสม ลดการสูญเสีย และทำให้พืชได้รับน้ำอย่างเพียงพอและทั่วถึง เป้าหมายของการชลประทานจึงไม่ใช่เพียงการ ประหยัดน้ำหรือเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทาน แต่ต้องมุ่งให้เกิด ผลผลิตสูงสุดต่อพื้นที่และต่อปริมาณน้ำที่ใช้ หรือที่เรียกว่า ประสิทธิภาพของการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์ (Water Utilization Efficiency)

ห้วยบ้านยางจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการเก็บข้อมูลจากการทดลอง เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการใช้น้ำชลประทาน

รูปที่ 3 ป้ายสถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง)

รูปที่ 4 ป้ายบอกทางภายในสถานี

รูปที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้เกษตรชลประทาน

รูปที่ 6 แปลงต้นแบบเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการใช้น้ำชลประทานของพืชภายใต้เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรปลอดภัย

รูปที่ 7 สถานีอุตุนิยมวิทยา

รูปที่ 8 อาคารที่ทำการ

จากห้วยบ้านยาง...สู่เขื่อนมูลบน

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา 60 ปี สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 3 (ห้วยบ้านยาง) ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิตงานวิจัยด้านการใช้น้ำของพืชเพื่อเป็นตัวแทนพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรให้กับพี่น้องเกษตรกร ยุวชนกร และบุคคลทั่วไปในพื้นที่ภาคอีสาน ทุกช่วงเวลาที่ผ่านมาล้วนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนางานด้านเกษตรชลประทานให้เติบโตอย่างมั่นคง ภาพการทำงานของเหล่าบรรดาบุคลากรทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งการศึกษาวิจัย การเก็บข้อมูลภาคสนาม การปฏิบัติงานทั้งในและนอกสถานี การต้อนรับและการนำพาคณะศึกษาดูเพื่อให้ความรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ คงเหลือเป็นเพียงภาพความทรงจำให้พวกเราชาวเกษตรชลประทานได้รำลึกนึกถึง “การเปลี่ยนแปลงล้วนเป็นอนิจจังฉันใดก็ฉันนั้น” แม้บัดนี้จะถึงวาระแห่งการเปลี่ยนผ่านจากสถานที่ทำงานเดิมไปยังสถานที่ปฏิบัติงานแห่งใหม่ ณ เขื่อนมูลบน แต่คุณค่า เรื่องราว และความผูกพันที่ขึ้น ณ แผ่นดินห้วยบ้านยางแห่งนี้ จะยังคงตราตรึงอยู่ในใจของพวกเราชาวเกษตรชลประทานตลอดไป (อนุสรณ์แด่ ทน. ห้วยบ้านยาง โคราช)

รูปที่ 9 ภาพรวมกิจกรรม

สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

วัตถุประสงค์

- รวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้ที่กระจายอยู่ในแต่ละส่วนให้อยู่ในที่เดียวกัน
ง่ายต่อการค้นคว้า และนำไปใช้ประโยชน์
- เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ของหน่วยงานภายในสำนักให้กับผู้อ่าน
ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรเสริมประสิทธิภาพการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยน
ระหว่างบุคลากรของหน่วยงานในองค์กร
- เป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และนำเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์
และสร้างสรรค์

ที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา
ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการน้ำ
ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา
ผู้อำนวยการส่วนการใช้น้ำชลประทาน
ผู้อำนวยการส่วนปรับปรุงบำรุงรักษา
ผู้อำนวยการส่วนความปลอดภัยเขื่อน
ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์
ผู้อำนวยการส่วนประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ
ผู้อำนวยการศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคฯ
ผู้อำนวยการส่วนบริหารทั่วไป

บรรณาธิการ

นายสถาพร นาคคณี

กองบรรณาธิการ

นางสาวนฤมล ไชยเชษฐ์
นางสาวธัญชนก วีรวัฒนกุ่มพะ
นางสาวเพ็ญนภา คงดี

สถานที่ติดต่อ

: สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา กรมชลประทาน โทร 0-2241-2360
: Fax. 0-2241-2360 <http://water.rid.go.th/hydhhome/>
: ฝ่ายเผยแพร่การใช้น้ำชลประทาน โทร./Fax. 0-2241-4794
: ส่วนการใช้น้ำชลประทาน โทร. 0-2241-4794
: E-mail: watermanagement.hydro@gmail.com

ค่านิยม WATER FOR ALL

WORK SMART
ทำงาน เก่งคิด

ACCOUNTABILITY
รับผิดชอบงาน

TEAMWORK & NETWORKING
ร่วมมือ ร่วมประสาน

EXPERTISE
เชี่ยวชาญงานที่ทำ

RESPONSIVENESS
นำประโยชน์สู่ประชาชน

